

مطلع عشق

سرچراغی

آچارچوبداری

باران

آنچه که همیشه برای انسان می ماند، کتابخوانی در سنین پایین است، کودکان یاد بگیرند، عادت کنند به این که به کتاب مراجعه کنند، به کتاب نگاه کنند. کودکان را به کتابخوانی عادت دهیم؛ که این تا آخر عمر همراهشان خواهد بود. جای کتاب را هیچ چیزی نمی گیرد.

منبع: پایگاه اطلاع رسانی دفتر حفظ و نشر آثار حضرت آیت... خامنه ای Khamenei.ir

امیرالمومنین حضرت علی علیه السلام می فرمایند:
الكتب بساتين العلماء / کتاب‌ها بوستان‌های دانشمندانند.

(غررالحکم ص ۲۴۵)

کارکردهای روان‌شناسانه کتابخوانی در کودکان و نوجوانان

از قصه درمانی تا تقویت مهارت‌های کلامی

نسرین صفری / روان‌شناس بالینی

قصه و قصه‌گویی ورود به دنیای جالبی از وقایع مختلف زندگی است که اغلب همچون آینه‌ای ما را در خود نشان می‌دهد و گاهی فردایمان را می‌سازد و درس زندگی می‌دهد. قصه‌ها داستان زندگی ما را به تصویر می‌کشند و راهی را که در پیش داریم و هدفی که می‌خواهیم به آن برسیم را برایمان ترسیم می‌کنند. از همان زمان تولد هر انسان، قصه‌ای نو آغاز می‌شود، داستانی که حاکی از سرگذشت انسان و اتفاقات مسیر زندگی اوست. این قصه‌ها به انسان‌ها سبک درست زندگی کردن را یاد می‌دهند، تجربی را که باید به آنها توجه و از آنها استفاده شود، بنابراین به جرات می‌توان گفت قصه و قصه‌گویی در تربیت و پرورش کودک بسیار حائز اهمیت است و در آموزش بسیاری از مهارت‌ها می‌تواند راهگشا باشد. از همین روست که شخصیت‌های داستانی خارجی تا حد زیادی می‌تواند با انتقال نادرست ارزش‌ها و فرهنگ متفاوت آسیب‌زننده باشند و از طرفی شخصیت‌های ایرانی و اصیل می‌توانند از همان دوران کودکی فرزندان را با مفاهیم ارزشمند مرتبط با پیشینه غنی فرهنگی ما آشنا کند اما جدای این مسائل خواندن کتاب قصه توسط کودکان، از نظر روان‌شناسی نیز به کارآمدی و توانمندی کودک در زمینه‌های مختلف نیز کمک می‌کند که امروز ما از این زاویه به مطالعه و قصه‌خوانی و قصه‌گویی پرداخته‌ایم.

ارتقای مهارت کلامی با قصه‌گویی

تأثیرپذیری کودک از شخصیت‌های قصه‌ها نه تنها باعث تقویت قدرت فهم، بیان و تجزیه و تحلیل او می‌شود بلکه بر افزایش گنجینه واژگان کودک و آموزش زبان او تأثیری مثبت دارد به طوری که هنگام صحبت کردن و خواندن مسلط‌تر و روان‌تر می‌شود. از سوی دیگر قصه‌گویی یا داستان‌گویی کودک را به کشف معنای منحصر به فرد بودنش در این جهان ترغیب می‌کند تا آنجا که با ارتقای مهارت‌های کلامی کودک می‌توان توانایی او را برای برقراری ارتباط واقعی بین افکار و احساساتش افزایش داد و برای بحث و گفت‌وگو راجع به مسائل و حل و فصل اختلافات بین فردی کودک را توانا ساخت.

قصه‌گویی و تقویت حافظه

وقتی کودک به داستان و قصه‌ای گوش می‌دهد یا موقعیتی را که در داستان به تصویر کشیده می‌شود در

ذهنش تصور می‌کند، تمام حواس پنجگانه خود را برای انجام آن کار فعال و از تمامی توان خود برای ثبت و ضبط آن استفاده می‌کند، به طوری که یادآوری آن سهل و آسان می‌شود. اگر بعد از چند روز کودک قادر به یادآوری و تصور توالی رویدادهای موجود در شرح داستان باشد، بی‌تردید توانایی او در یادآوری مطالب تقویت می‌شود، بنابراین از قصه‌گویی می‌توان برای پرورش و تقویت حافظه کودک استفاده کرد. مثلاً وقتی داستان یا قصه‌ای را برای چندمین بار برای او تعریف می‌کنید، او بخواهد جریان داستان را برای شما بازگو کند، توجه او به جزئیات و ترتیب وقایع قصه نشان دهنده قوت حافظه اوست.

قصه بگو و کودک را خلاق کن

کودک با شنیدن قصه‌ها و حتی بیان آنها به دیگران به بهره‌گیری از قوه تخیل تشویق می‌شود. زمانی که کودک شنونده یک داستان است، چیزی را که گوینده داستان می‌گوید، عیناً تجربه و احساس می‌کند. مثلاً وقتی گوینده، قصه‌مطلبی را برای درباره خوش طعم و خوشمزه بودن غذایی تعریف می‌کند، کودک قادر است میزان خوشمزگی آن غذا را تصور کند که بر اثر این تصور، قشر حسی مغزی او فعال می‌شود و به دنبال آن نیز کودک قادر می‌شود به دنبال کشف و یافتن ایده‌های جدیدی برای آن تصور باشد و این عامل نقش مهمی در تبلور و تقویت خلاقیت و خیال‌بافی کودک دارد. خیال‌بافی و تخیل قوی اعتماد به نفس، قوه ابتکار، انگیزه و اندیشه کودک را افزایش داده و او را برای نیل به امیال و آرزوهایش توانا و هدفمند می‌سازد.

مثلاً داستان‌های مصور و دنیای شگفت‌انگیز آموزش و تأثیر آنها بر خلاقیت کودک را نمی‌توان دست‌کم گرفت. داستان‌های مصور در کتاب‌های مصور اثر بخشی آموزش به کودک را دو صد چندان می‌کند؛ وقتی کودک از سنین خیلی پایین با این نوع کتاب‌های داستان و مضامین آنها شود، از آنجا که به هنگام مطالعه داستان‌ها هم‌زمان هم گوش می‌دهد، هم به عکس‌ها نگاه می‌کند و هم سوال می‌پرسد، قادر به کسب تجارب بسیار زیادی می‌شود. اغلب کتاب‌های مصور دارای نقاشی‌های رنگی هستند که متن مکالمات قهرمانان در بالای سر تک‌تک آنها درج می‌شود و آنچنان مسیر داستان را جذاب و دیدنی می‌کند که کودک حریصانه و با کنجکاوی بسیار خواهان آن است که موضوع داستان را از روی تصاویر و گفت‌وگو حدس بزند و پیش‌بینی کند. همین میل و اشتیاق بسیار کودک در درک و شناخت مفهوم داستان، باعث برانگیختن تمام حواس و هوش کودک و حس

با دنیای درون، افکار سری و احساس‌های پنهان کودک آشنا شد و به دنبال آن در جهت رفع مسائل او گام برداشت. از سوی دیگر، کودک از طریق شنیدن داستان‌های مختلف و همذات‌پنداری با شخصیت‌های قهرمان داستان‌ها می‌تواند درباره مسائل گوناگون تفکر کند و با طرق مختلف رویارویی با مسائل و مشکلات آشنا شود. قصه‌ها با گویش و راهکارمداری‌های کودکانه، عملکردها و راهنمایی‌هایی را به کودک ارائه می‌دهند که همیشه در حال شدن و مثبت هستند و کودک به یقین عملی شدن و حقیقی بودن آنها را قبول دارد؛ به همین دلیل، بسیاری از درمانگران کودک از ادبیات، قصه و قصه درمانی برای حل بسیاری از مشکلات عاطفی و رفتاری کودکان بهره می‌برند. همچنین آموزش بسیاری از مهارت‌های ارتباطی و اجتماعی، ابراز خشم، مسؤولیت‌پذیری، صبوری، الگوی کلامی صحیح، رفتارهای جامعه و خانواده پسند و... که فراگیری آنها در گروه‌های آموزشی و آگاهی و شناخت کودک است، از طریق قصه‌گویی میسر می‌شود.

دقت و کنجکاوی او می‌شود که بی‌تردید این عامل، بر توان و قدرت درک کودک در فهم مفاهیم پیچیده بسیار موثر و تأثیرگذار است.

اثر معجزه‌آسا و درمانی قصه‌گویی

عادت دادن کودک به قصه‌گویی نه تنها سرگرم‌کننده است بلکه از نظر تربیت اجتماعی، عاطفی، اخلاقی و شخصیتی بسیار موثر و مفید است. قصه‌گویی یا به تعبیری قصه درمانی یکی از تدابیر بازی درمانی است که در سال‌های اخیر به عنوان فن درمانی برای درمان بسیاری از مشکلات روان‌شناختی کودکان کاربرد دارد. کودکان از طریق شنیدن داستان‌ها و افسانه‌ها با حقایق و تجربه‌های زندگی دیگران آشنا می‌شوند. از طریق قصه‌گویی می‌توان بسیاری از مقررات، دستورالعمل‌های زندگی، هنجارهای اجتماعی و خانوادگی و چگونگی روبرو شدن با مسائل و مشکلات را به کودک آموخت. گرچه حتی می‌توان با بیان قصه‌هایی که مصداق از زندگی کودک یا مشکلات اوست به طور غیر مستقیم